

מסורת הש"ס

ואיבעים אימא. לענין ללכת כולי עלמא לא פליגי דידי חזנותה נפיק אע"ג דלא איכוון ולענין כל תוסף פליגי לנת"ק כי היכי דלענין מפיך נפיק לענין כל תוסף נמי עבר ולרצן גמליאל אי לא מכוון למלוא לא עבר: ואיבעים אימא אי סבירא לן. (ב) דל"כ שבת זמן תפילין לא לעבור ולא ללכת צעי כוונה ואיכא כל תוסף אלא שבת לא זמן תפילין הוא ובהא פליגי דת"ק סבר שלא בזמנו נמי אפי' בלא כוונה מלוא היא ותוספת עמה ולרצן גמליאל שלא בזמנו ואינו מתכוון אין כאן רצון מלוא ואין כאן תוספת: זוג א"י נמי לא. דיש כאן תוספת שמוסף שבת על החול למלות תפילין: ועוד הישן בשמיני בסוכה ילקה. דמוסף שמיני על השביעי ואנן מיתב יתבינן בשמיני בפקס פליגי לכלחלה אלא שלא בזמנו בלא כוונה לאו תוספת הוא ולהכי שרינן דאי שמיני הוא לא מכוון למלות סוכה: מהורו"ק דנשינן מעיקרא. שבת זמן ולא זמן תפילין הוא (א) קא מיפלגי: ומאן. מנא לשמעת ליה דלמיר שבת זמן תפילין דמוקים מתני' אליביה: ושמיהא חוקה. בפרשת קדש לי כתוב והיא אחת מד' פרשות של תפילין: אלא לענין פסח. דאריי זה לעיל מינה והאי מימיו ימימה משנה לשנה דמתרגמינן מזמן לזמן. אלמא מדלא דריש ר' עקיבא האי קרא בתפילין ש"מ דס"ל לילה ושבת זמן תפילין דלא קא ממעט להו קרא: והא דפנן. בפ"ק דכריתות (דף 71:). דהא מוסוף ומילוא. אע"פ שיש כרת והואיל ואין בזה לכוף אלא מלכות עשה הן אין מביאין על שגגתן חטאת שאין חטאת צאה אלא על לאו דכרת דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשה וגו': לאו נמי איכא. דהא כתיב ושמרת וכל שמירה אזהרת לאו היא כדר' אבין: השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה. פ"י השמר שלן תעשה כן כגון השמר לך פן תכרות ברית וגו' (שמות לד) השמר לך פן תנקש וגו' (דברים יב) השמר בנגע הארעא (שם ד) שלן יקון בהרתו. השמר דעשה כי האי דושמרת את החוקה: מי שצרכין אות. ימים שישראל מי צרכין להעמיד אות על עמלן להכיר שיהם מחזיקים בתורתם של הקב"ה ילאו שצבות ימים טובים שהן עלמנן אות זין הקב"ה ישראל דכתיב (שמות נא) כי אתה היא בני זבינים: הניעור צליה. שאין לו לחוש שמה יפיח בתפילין: רש"י מניה. ואינו

תורה אור השלם

- 1. ושמרת את החוקה והואת למעודה מיימים ימימה: שבות י"ג
- 2. וקנה לך לאות על ירך וצרכין בין עיניך למען תזכה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוציא ה' ממצרים: שבות י"ג

הגהות הב"ח

(א) גבי דרילמא סבירא ליה לילה: (ב) רש"י ד"ה ואיבעים אימא אי סבירא לן אי שמעין דלכולי עלמא: (ג) ד"ה מהורו"ק וכו' דקא מילגי: (ד) ד"ה קרא: נמי וכו' דמהורו"ק: (ה) תוס' ד"ה מיכל וכו' וכוין דלא מביחנה וכו': (ו) ב"ד דעמא למ"ד דלית ליה רשות משום:

מוסף רש"י

הישן בשמיני בסוכה. שלא נטע מלוא, ילקה. שרי מוסוף על כרת ועובר משום כל תוסף (ד"ה ב). אלא לענין פסח בלבד. וכן קאמר עשה פסח משנה לשנה (שמות ז). דתנן בהפסח והמילה מצות עשה. בפ"ק דכריתות דקטשי ל"י כריתות להתמיב עליהם חטאת, וקמי והפסח והמילה כרת שלהם על מלכות עשה היא צאה ואין מימין חטאת על שגגתה, דחטאת אינה צאה אלא על לאו וכתב דכתיב (ויקרא ד) אשר לא תעשה וגו' (שמות נא) וכו' (שמות ז) השמר דלאו לאו והשמר דעשה עשה. השמר דעשה כי האי דושמרת את החוקה: מי שצרכין אות. ימים שישראל מי צרכין להעמיד אות על עמלן להכיר שיהם מחזיקים בתורתם של הקב"ה ילאו שצבות ימים טובים שהן עלמנן אות זין הקב"ה ישראל דכתיב (שמות נא) כי אתה היא בני זבינים: הניעור צליה. שאין לו לחוש שמה יפיח בתפילין: רש"י מניה. ואינו

המוצא תפילין פרק עשירי עירובין צו.

ימים וכו' פרט לשבתות וי"ט. נראה דלדרש' ללכות על ירך דבסמוך קא סמך ולכאורה אין להניח תפילין בצוה"מ שא"כ אות דאסור במלאכה דבדר שאינו אדד ועוד דחייב בצוכה חמך וכן פסקו בהלכות גדולות אבל בירושלמי (פרק אלו מגלחין הלכה ד)

משמע דלריך להניח דגרס ההוא גברא דאדד תפילין אחא לקמיה דרצ חננאל שדריה לקמיה דרצה בר צר חנה אמר ליה לפרסא זיל ליה תפילין ואת כתוב לך דתנא כתוב אדס תפילין לעצמו אחא לקמיה דרצ א"ל זיל כתוב ליה להדיא מתני' פליגי עליה דרצ כתוב אדס תפילין לעצמו אבל לאחרים לא רצ פתח להניח פירוש מעמיד המשנה שרצה להניח לאחר המועד אבל לצורך המועד יכול לכתוב אף לאחרים וכן עמא דבר עוד מצינו ראייה מספ"ק דצילה (דף טו.) גבי משלחין תפילין: ושמרת את החוקה הזאת.

מכאן אור"ת דלפ"י בני מערבא (א) דהוו מברכין כשהיו חולצין תפילין לשמור חוקיו היינו דוקא כשהולך סמוך לחסיכה משום דלילה לאו זמן תפילין הוא דהא כתיב חוקה מניה לא קי"ל ואין לריך לברך אפי' חולצין משום לילה דקי"ל כר' עקיבא דלמיר לא נאמרה חוקה זו אלא לענין פסח צלצד ובהקומץ רצה (מנחות דף לו.) פסקינן דלילה זמן תפילין עד שעת שינה ורב אשי ורבינא מסקי תהם הלכה ואין מורין כן אלא כל הלילה זמן תפילין כרבי עקיבא דשמעטין:

השמר דעשה עשה. ואפי' ר' יוחנן דלמיר בזהקומץ

רצה (מנחות דף לו.) השמר דעשה נמי לאו הוא ולהכי הניח תפילין אחר שקיעת החמה עובר בלאו מודה הוא שאלס לא הניח ציוס שאינו לוקה לענין הנחת היום השמר דעשה עשה הוא כמו לענין עשית פסח דלמיר הכל דהוי עשה משום דהוי קוס עשה ודוקא לענין הנחת תפילין צלילה קאמר ר' יוחנן דלאו הוא דהוי כמו השמר בנגע הארעא דחשיב ליה לאו צפ"י אס לא הביא (שבת דף קלז.) אע"ג דכתיב לשמור ולעשות משום דפירושו לאו הוא השמר שלן תקון:

מיבא בת בושי היתה מנחת תפילין. צפסיקתא (רבתי פכ"ג ע"ב) דר' חזקיה בשם ר' אבהו אמרו אשתו של יונה הושצה מיכל בת כושי

מיחו זה חכמים מה שפ"י בקונטרס דאי מלות עשה שהזמן גרמא הוא היו מוחין בידה שגרהא כמוסיפה אין נראה לר"י דהא ר' יהודה לית ליה נשים סומכות רשות ושמעין ליה צפ"ק דסוכה (דף טז:) דלמיר הילני המלכה היתה יושבת בסוכה ו' צניה ומיהו יס לישב דמשום צניה הימה יושבת ולא מיחוי ככל תוסף אי נמי משום דשמעין ליה לרצא בפרק ראוהו צ"ד (ר"ה דף כח:) דלעבור שלא בזמנו צעי כוונה ולגבי אשה דלא מיחייבא הוי כשלא בזמנו (א) דכיון דלא מיכווין לה לא עברה אף נראה דוחק ונראה לפרש דעמא למ"ד (א) דלא הוי רשות משום דתפילין צרכין גוף נקי ונשים אין זריות לימיה ועלייה לרגל משום דמיחוי כמיצה חולין לעורה או משום לאית פנים צעורה שלא לצורך ותקיעת שופר וסמיקה נמי דמעבדינן למאן דלית ליה רשות לאו משום דמיחוי מוסף אלא משום דתפילין מלאכה דרצנן היא כדאמר צפ"י כיסוי הדם (חולין דף פד:) דאין ודלחה דוחה שבת וסמיקה אפי' בהקפת יד מיחוי כעבודה בקדשים:

דילמא סבר דה ברי' יוסי דאמר נשים סומכות רשות. מכאן אר"ת דמומר לנשים לברך על כל מלות עשה שהזמן גרמא אע"ג דפפורות כמו מיכל בת שאול שהיתה מקמתה גם מברכת אע"ג דר"מ ור' יהודה פליגי עליה דלאמר כהמן קיימה לן כר' יוסי לגבי תרווייהו ואע"ג דסתם מתני' דאין מעבדין את התינוקות מלתקוע (א) דלא כר' יוסי דמשמע הא נשים מעבדין כדאמר בצמון אפי' מעשה רצ דמיכל בת שאול ואשתו של יונה ועודא דפרק אין דורשין (מגינה דף טז:) דהביאוהו לעורת נשים כדי לעשות להם נחת רוח ועוד הביא ראייה מהא דלמיר רב יוסף בפרק החובל (פ"ק דף טז.) מעיקרא מאל דלמיר לי הלכה כרבי יהודה עבידנא יומא טבא לרצנן דלא מפקדנא ועבידנא כו' ואס במקום שפטור ועושה אסור לברך אס כן אמאי קאמר דהוא עביד

עין משפט נר מצוה

- א מי ש"ד מהל' תפילין הלכה י סמך עשין כ' תוס' ע"כ א"כ כי ל' קטע ז':
- ב מי' ומנחם שם טור פ"ח ע"כ מהל' א"כ סל' ספ"ד א':
- ג מי' פ"ח מהל' קרנן פסק הלכה א סמך עשין רגב:
- ד מי' פ"ח מהלכות מילה הלכה א סמך עשין כח תוס' ע"כ א"כ סל' רגב:
- ה תוס' ע"כ א"כ סל' ספ"ג ג צבג"י:

רבינו חננאל

איכא דאמרי כולי עלמא (לצאת) לא בעי כוונה ובלעבור משום כל תוסף (א) תנא קמא סבר לעבור משום כל תוסף לא בעי כוונה, ורבין גמליאל סבר אינו עובר עד שיתכוון לעבור. ואיבעים אימא אי סבירא לן דשבת (לאו זמן תפילין ספר אחת) זמן תפילין היא (דכ"ו) לא לצאת ולא לעבור ולא בעי כוונה, והבא בלעבור שלא בזמנה פליגי. א הכי לר' מאיר דאמר שבת לאו זמן תפילין היא, לא לצאת ולא לעבור ולא בעי כוונה, אלא אע"פ שאינו מתכוון לא לצאת ולא לעבור חייב אפי' זון אחד אסרי. וכן הישן בשמיני בסוכה וילקו העובר על בסוכות תשבו שבת ימים, והוא יטב שח, והוסף על ד' ימים שבתורה. ואע"פ שאלא נתכוון לעבור. אלא מהורו"ק דרשנן] מעיקרא, ומתני' דלא כר' מאיר. מאן תנא הוא דסבר שבת זמן תפילין היא ר' עקיבא היא, דתניא ושמרת כו', עד אלא לפסח בלבד, אבל תפילין אפילו בשבתות ימים טובים, ואשקין אלא הא דתנן בכריתות פרק א' הפסח והמילה מצות עשה הן, דלא כתיב בהו לאו, כיון דאוקמה לפרשה זו בפסח דכתיב בה ושמרת, שמירה זו לאו היא, כר' אבין א"ר אלא, תנה גם פסח יש בו לאו. ופרקינן ר' עקיבא סבר שמירה דלאו הוא לאו, והוא שמירה דעשה הוא. וסבר ר' עקיבא שבת זמן תפילין, והתניא כו'. ותנברך כי ר' עקיב' סבר שבת זמן תפילין היא, דשבת גופא אות היא. אבל לילה זמן תפילין היא, מקדמה פרשה זו כולה בפסח נאמרה. ואמינן דסבר שבת זמן תפילין היא. מקדמה היה (נוצה) היא. ורבינו בלייל רצה חולץ רצה מניה. ש"מ דלילה זמן תפילין היא סבירא ליה, ורבינו הוא דוקיא. אלא האי תנא הוא דתניא מיכל בת שאול היתה מנחת תפילין (בליילה) ולא מיחו בה חכמים. לאו משום דסברי תפילין מצות עשה שלא הזמן גרמא היא. כלומר ומנחם בכל יום ואפי' בשבתות וימים טובים, לפיכך לא מיחו בה חכמים, ש"מ דשבת זמן תפילין סבירא להו, ודחינן, ורילמא חכמים סבירא להו